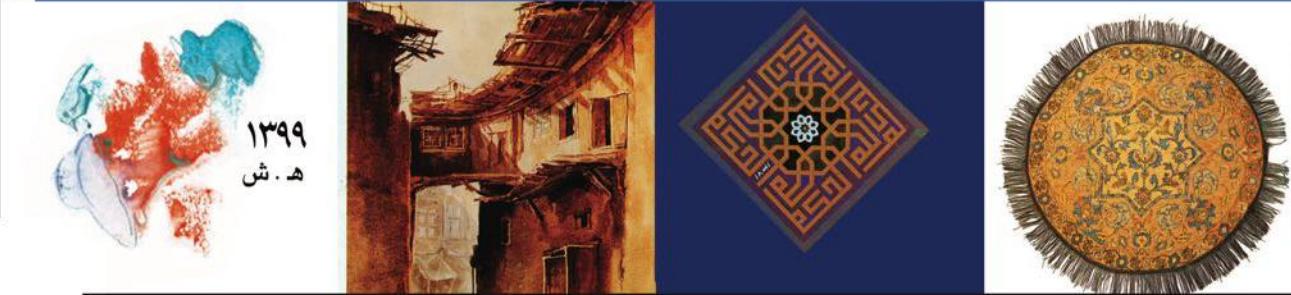
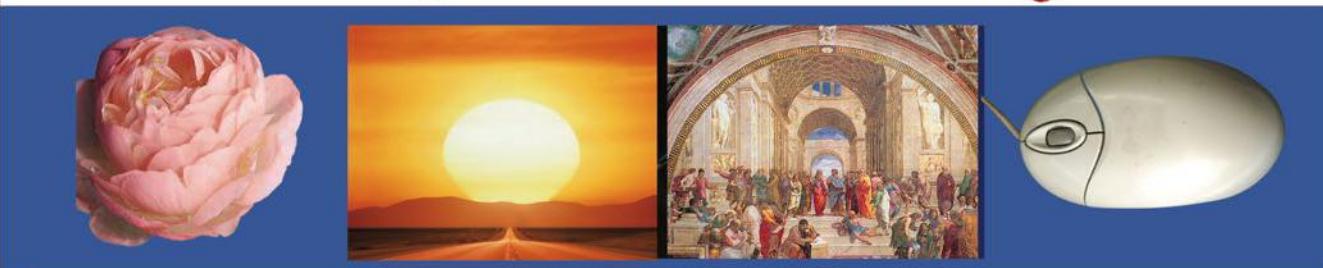

نهم
تولگ

ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی بې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوخود ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه يان	براھوي دی، ټلباش دی
لکه لمر پرشنه آسمان	دا هېواد به تل څلپري
لکه زره وي جاویدان	په سينه کې د آسیا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هذ
ر

A   R   T

نهم ټولگی

د چاپ کال ۱۳۹۹ هـ . ش.

الف

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: هنر

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د هنر برخې د درسي کتابونو علمي او مسلکي غړي

اپدیټ کوونکۍ: د پښتو ژبې د اپدیټ ډیپارتمنټ علمي او مسلکي غړي

تولګۍ: نهم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هجري شمسي

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلنډ کېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بسونکي خداي ﷺ شکر په ئاي کوو، چې مورته يې ژوند رابسلۍ، او د لوسټ او ليک له نعمت خخه يې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفى ﷺ چې الهي لومړنۍ پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

خرنګه چې تولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کوونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنې نظام شپرگونې بنسټيغ عناصر بل کېږي، چې د هېواد د بنوونې او روزنې په پراختيا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسي مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په بنوونيز نظام کې د دوې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې ټوبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسو او تولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساتو کې، درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خاي لري. مور په دې باور یو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلي نشو.

پورتنيو موخو ته د رسپدو او د اغېنزاک بنوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له تولو زړه سواندو بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېردو لو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سیموyi، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبښن وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسئوليټ په درک سره، په دې نيت لوسټ پيل کړي، چې دن ورځې گران زده کوونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولني متمند او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خورو زده کوونکو خخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښته لرم، خوله هر فرصت خخه ګڼې بورته کړي، او د زده کړي په پروسه کې د خيرکو او فعلو ګډونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس خخه بنه او اغېنزاکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنوونې او روزنې له تولو پوهانو او د بنوونيز نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري کډونکي هلي خلپي کړي دي، مننه کوم، او د لوي خداي ﷺ له دربار خخه دوي ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکي هڅي کې بريا غواړم.

د معاري او پرمختللي بنوونيز نظام او د داسي ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

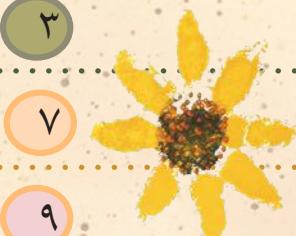
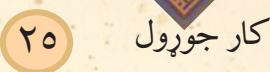
د پوهنې وزیر

دكتور محمد ميرويس بلخي

لپ لپ

مخونه

سرليک

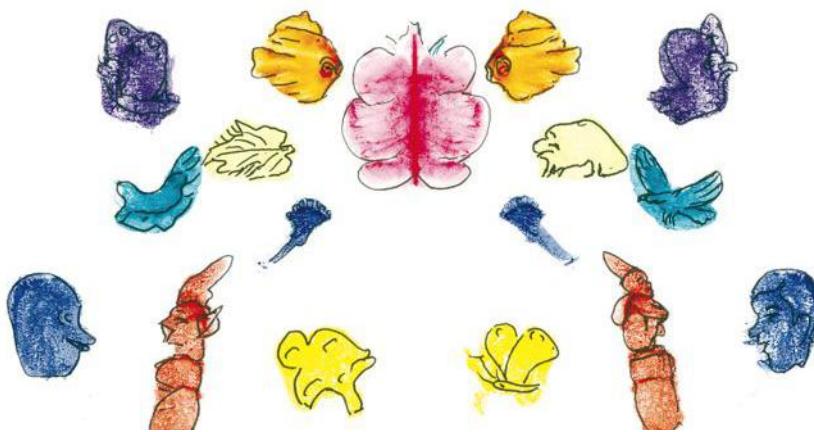
۱		په رنگه خپو انخورگري	۱	
۳		د معاصر افغانستان د هنر تاریخ	۲	
۷		په مصنوعي موادو ټاپه کول	۳	
۹		په ختوکې شبکه جورول	۴	
۱۳		دلپديع هنر	۵	
۱۷		د کليزې ديزاین او نقاشي	۶	
۲۱		دلپديع معاصر هنر	۷	
۲۵		له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسي کار جورول	۸	
۲۷		د هندسي ديزاینونو کاپي کول	۹	
۲۹		د افغانستان له هنري مؤسسو سره بلدتیا	۱۰	

سرليک	مخونه
۱۱ له شعر خخه انځورګري	۳۱
۱۲ له کمپیوټر سره بلدتیا	۳۳
۱۳ د ډیوپ ساده میناتوری کاپی کول	۳۵
۱۴ د بېلوبېلو سکویونو او ګل ګنډونو سره بلدتیا	۳۷
۱۵ د ډیوه ساده ګل (ګنډنې) جوړول	۴۱
۱۶ د افغانی هنرمندانو پېژندنه	۴۳
۱۷ د فرقاني آيتونو بر جسته کول	۴۵
۱۸ په نقاشي کې د (Paint) له پروگرام ګټه اخېستنه	۴۷
۱۹ د افغانستان له ملي موزیمونو سره بلدتیا	۵۱

په رنگه خپو انحور گري تر او سه مو په رنگه خپو نقاشي کړي ۵۵؟

له نقاشي کولو مخکي خپل کاغذ په خپله خوبنې له منځ خخه قات کړئ.
داسي هم کولي شئ چې کاغذ یو یا خو ځایه قات کړئ. بيا کاغذ بېرته
خلاص کړئ او په خپله خوبنې رنگه خپي چې نه ډېري ټینګې وي او
نه اوبلني د کاغذ پر یوه قات کېږدي او بېرته ېې قات کړئ او لېر خه فشار
ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به ګورئ چې د پخوانۍ خپي په شان
یوه بله خپه د کاغذ په بل مخ پربوتې د.

دا کار خو واره په لویو او ورو خپو د کاغذ په بېلو بېلو برخو تکرار کړئ
چې د کاغذ د قات کېدو له امله رنګينې خپي منځ ته راشي. بيا لېر خه صبر
وکړئ چې رنگ وچ شي. تر وچېدو وروسته د رنگه خپي له هري خوا
څخه وګورئ او په هغې کې بېل بېل شکلونه پیدا کړئ.

او بیاپی د خپلې خوبنې په انځورونو بشپړ کړئ.
هر خومره شکلونه چې په کې پیداکړئ ستاسي د بریالیتوب نښه ده.

(۲) تصویر) د خپلې خوبنې خپې د کاغذ پر مخ کېږدئ او هغه قات کړئ، ترڅو په بل مخ هم همغه خپې په کې رامینځته شي.

(۳) تصویر) له هري خوا خخه رنګه خپې ته وګوري او آشنا شکلونه په کې پیداکړئ.
رنګه خپې په آشنا شکلونو واروی.

تمرین
د رنګه خپو شکلونه چې په ناخاپي ډول ایجاد شوي دي، بشپړ کړئ.

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسمي او پخوانی افغانستان په هنري آثارو کې
کوم توپیرونه په ګوته کولی شئ؟

له هندوستان خخه د چاپ د ماشین په راولپو او د ماشین خانې (مطبعې) له تأسیس خخه وروسته په کابل کې د کتابونو، ادبی، تاریخي او نورو رسالو د چاپولو کار پیل شو. د افغانستان لومړنۍ جریده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ کال کې نشر شو. د مشروطه غوبښونکو د غورخنگ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاریخ، فرهنگ، ادب کړو وروکې لوی بدلونونه خرگند شول چې د هغوله جملې خخه د نوبو بنوونځيو تأسیس، د سراج الاخبار د جریدې نشريدل، د دارالتألیف تأسیس، د حبیبې بنوونځي تأسیس، د چاپ ډبرینه خونه، د تورو او زنگو ګرافی او د درسي کتابونو تأییف د دې سبب شو چې د نوي نسل روشنان فکران وروزل شی. د دې بدلون په اوږدو کې د

(۱) - تصویر) نوې د چاپ خ-

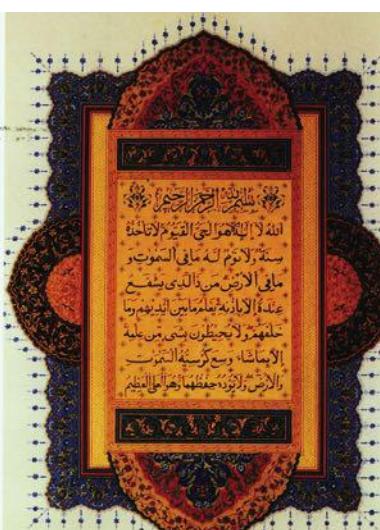

لوپدیخې نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له آزادي غوشتونکو بدلوننو سره اړیکې تینګې شوې. د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعدادونو د غورپیدو او د علمي او فرهنگي فعالیتونو د سرته رسولو زمينه برابره شوه. په دې لسیزه کې اديبانو، خپرونوکو او عالمانو خپل آثار د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو بنوونځی تأسیس شو. دا لومنې هنري بنوونځی و چې د (نقاشی، مجسمه جورونې، معماری او ...) خانګې بې درلوډې چې دا د نویو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و په دې مرکزونوکې د هنرمندانو روزنې دې ته لارپرائیستله چې د نوی ټولنې له غوبښتو سره سم ګرافیک، تیاتر او موسیقی ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونوکې د فارغانو له خوا د کتابونو د تأليف، د هنر په پېلو بېلو خانګوکې د ډول ډول هنري آثارو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنراو هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته یې خواب ورکاوه. په نننی نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډېر ارزښت لري او بېلا بېلې رسنۍ، لکه: وړڅانه، مجله، رadio، ټلویزیون، انټرنټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو خانګوپه غاره وو چې دا هنرمندان د بنکلو هنرونو په پوهنځی او د صنایعو په بنوونځی کې پر زده کړو او تحصیل بوخت وو، ترڅو هنري آثار طرحه او سرته ورسوی. د مثال په توګه: د ګرافیک د خانګې زده کوونکي زده کوي چې په خه ډول نښانونه طراحی کړي او د مختلفو ورڅو له پاره پوستروونه جور کړي د ادارو، مؤسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جور کړي، مجلې او وړخانې خه ډول طراحی کړي، د کتابونو پوښونه خه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره خه ډول کارتونونه ډیزاین کړي.

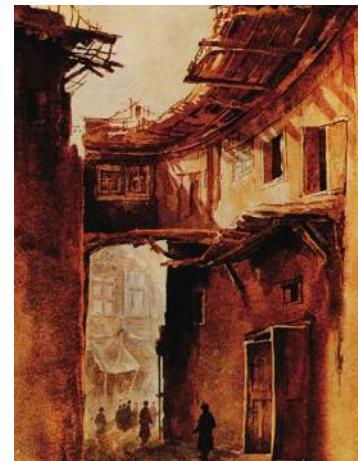
هغه کسان چې د تیاتر په خانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او ولايتونو کې د تمثیل په چارو بوخت دي او یا په ټلویزیونو کې تمثیلی پارچې وړاندې کوي. ټوکې، فکاهي، هنري ټوټې او له ټلویزیون خخه د هغو وړاندې کول د معاصرې دورې له خانګر تیاوو خخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزې تصویرونو د انځوروونو فعالیت ترسره کوي مجلو او د وړڅانو لپاره انتقادی تصویرونه انځوروی.

(۲) تصویر: د قمرالدین چشتی د بنایسه
لکې معاصر اثر

(۳) تصویر: د شیر محمد باشی زاده د
بنایسه لکې او تذییب معاصر اثر

٤- تصویر) په روغنی رنگونو
د یوې کوڅې تصویر

دا فعالیتونه په خانګړې توګه په بېلوبېلو مذهبی، اقتصادي، ټولنیزو او سیاسي برخوکې زیات ارزښت پیداکوي. په شلمه پېړۍ کې په واقعې شکل د نړۍ په تکالواژۍ، اړیکو نېولو، په نوې بنوونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوې اړتیاوې یې را پیداکړې. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نژدې اړیکې لري او یا د هنري خانګو له خوا وړاندې کېږي.

د بېلوبېلو خانګو هنرمندانو، لکه: د معماري، نقاشي، ګرافيك، تياتر او موسيقى هنرمندانو په نوې دوران کې د بشارونو څېرو ته بدلون ورکړي دی او د انسانانو په ژوندانه کې ډېر بدلونونه راغلي دي.

٥- تصویر) د معاصرې
نقاشي نمونه، په مزارشریف
کې د سخنی صاحب زیارت

(٦ تصویر) د کتاب په پښتی ګرافیک طرحه

په ننتيو وختونو کې یو ټلويزیونی تبلیغ او دیزاین په اقتصادي چاروکې زیات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاره لري، باید د کارکولو او د طرحو د وړاندې کولو د بېلو بېلو طریقو زده کړه وکړي. سربېره پردې د هنر څینې خانګې، لکه: نقاشي، ګرافیک، کاریکاتور او سینما نړیواله جنبه لري چې د دی خانګو د هنري آثارو وړاندې کوونکي په نړیوالو سیالیو کې په فرهنگي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د افغانستان ډېر هنرمندان په نورو هېوادونوکې په هنري فعالیتونو بوخت دي، څکه چې هنر پوله او سرحد نه پېژني او د انسانانو په روح باندې خپل تائیر پېړدې. د افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغانی هنر او هنرمندانو له پېژندې سربېره نړیوال معاصر هنرته لاره پیداکړي. او خپل هنر او فرهنگ په همدي چوکاټ کې بیان کړي.

تمرين:

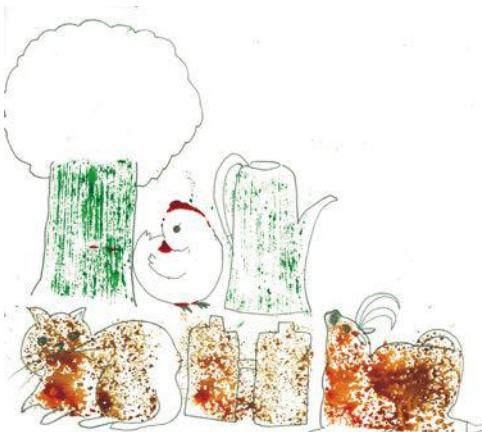
- ۱- له کوم معاصر هنر سره مينه لري؟
- ۲- هغه پوسترونه چې په تصویر کې بې وينې، په څير سره وګوري؟ هغه په کومو طریقو خپل پیام خلکوته لېړدو؟
- ۳- د کومو ادارو او مؤسساتو نښانونه پېژني؟ تر اوسيه مو د بانکونو نښانونوته پاملننه کړي ده؟
- ۴- د ټلويزیون د پروګرامونو په طراحۍ کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کالیو په طراحۍ، دیکور، رنما چونه، د موسيقۍ په انتخاب، لارښونو او ... پروګرامونو ته پاملننه وکړي.
- ۵- د کاریکاتور د طراحۍ موځه خه ده؟

په مصنوعي موادو ټاپه کول

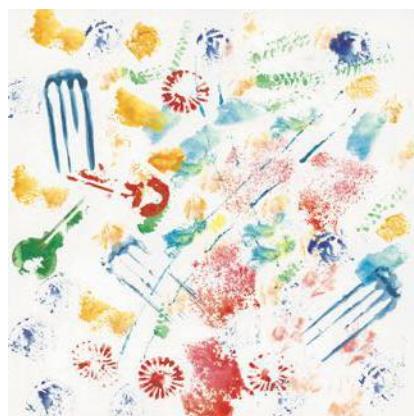

په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولي شئ؟

ستاسي په شاخواكې داسي مواد وجود لري چې د استفادې وړ نه دي او کولي شو چې د ټاپه کولو لپاره تري گته واخلو. خپلې شاخواته بنه وګوري هغه مصنوعي مواد چې د ټاپه کولو ورتیا لري، راتول کري، لکه: بېکاره تنۍ، الپن، کربې ستې، سریوبن، د غابنو د کريم تیوب، د اورلګيت خالي قطى او ... او همدارنګه کولي شئ چې د اوسيپنیزو لویو او ورو سکولکه (بوه افغانیکي، ۲ افغانیکي، ۵ افغانیکي) خخه ټاپه جوره کړي. د اسنج

(۲- تصویر) ټاپه به اشنا شکل بدلي شوي دي

(۱) تصویر) په مختلفو طبیعی موادو ټاپه کول

(۳- تصویر) دېنکلو طرحو لپاره له مصنوعي موادو خخه گئه اخيسته.

(۴ تصویر) له مصنوعي موادو خخه د نقاشي تكميل شكل

له ټوتو، د کاغذ له وړوکې ټوقي او له
پلاستيکي کڅورو خخه په ټاپه کولو
کې ګهه اخيستل کېږي. له دې موادو
خخه په عادي او یا په لاس ټینګ
شوي حالت کې کار اخېستل کېږي.
هغه په بېلو بېلو رنګونو ککړ کړئ او
په یوه سپین کاغذ یې ولګوئ، یا په
ډېر خير سره ورته وګوري، وروسته
د خطونو په مرسته نوي شکلونه تري
جور کړئ.

تمرين:

- ۱- د خو دېزاینوو له یوڅای کېدو خخه بېل بېل شکلونه جورولی شئ؟
او د ټاپې به منځ کې نوي ارتیاط منځ ته راوري شئ؟
- ۲- له ټاپو خخه په ګټې اخيستني سره په څيله خوبنه انځور وکابوئ.

په خټو کې شبکه جورول:

شبکه جورول مو په کوم حای کې ليدلې دی?
ستاسي په فکر ولې خلک شبکه جوروی؟

له اسلامي دیزاینونو خخه په الهام اخیستلو چې له هغې سره بلد شوي
یاست، د خپلې خوبنې له دیزاین خخه یوه شبکه جوره کړئ. دې کار
لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختې کاغذ $\frac{1}{3}$ برخه ده.

د خټو یوه صفحه د یو سانتي مترو په پنډوالی جوره کړئ چې ستاسي له
دیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لوړۍ د خټو صفحه، په
لاسو هواره کړئ، وروسته یې د اش ګزیا پریو بل شي باندې بنویه (هواره)

(۱- تصویر) له خټې خخه تیاره شوې
۵۵

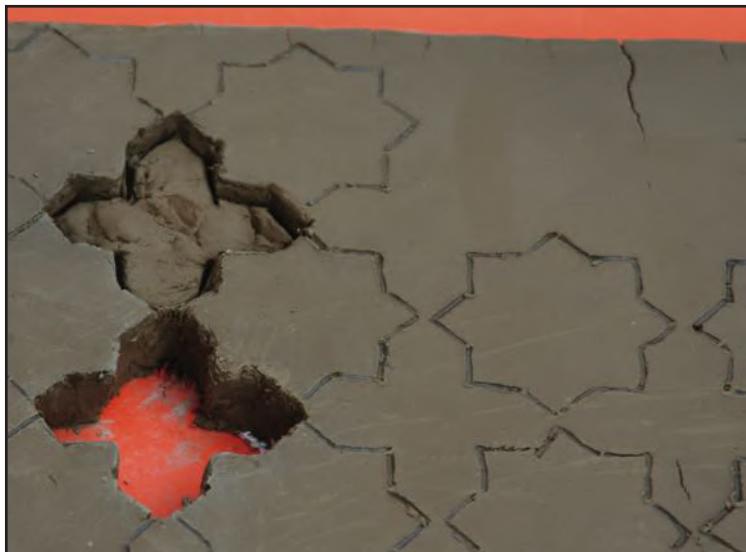
۲) - تصویر د ختې په
صفحه باندې په کاغذ کې
پیزاین کېښوول کېږي.

کړئ. د ختې صفحې له تیارېدو خخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی
پیزاین د هغې پر مخ کېږدئ او د خطونو په سر د اسې خطونه وياسي چې
په خته یې نسباني پاتې شي. په لازمو وسیلو په خته باندې کوم خطونه چې
پیداشوی دي، د یوې پلاستیکي چارې په واسطه ژور کړئ او اضافي
خته تري پورته کړئ. په اخېر کې یې د لاس

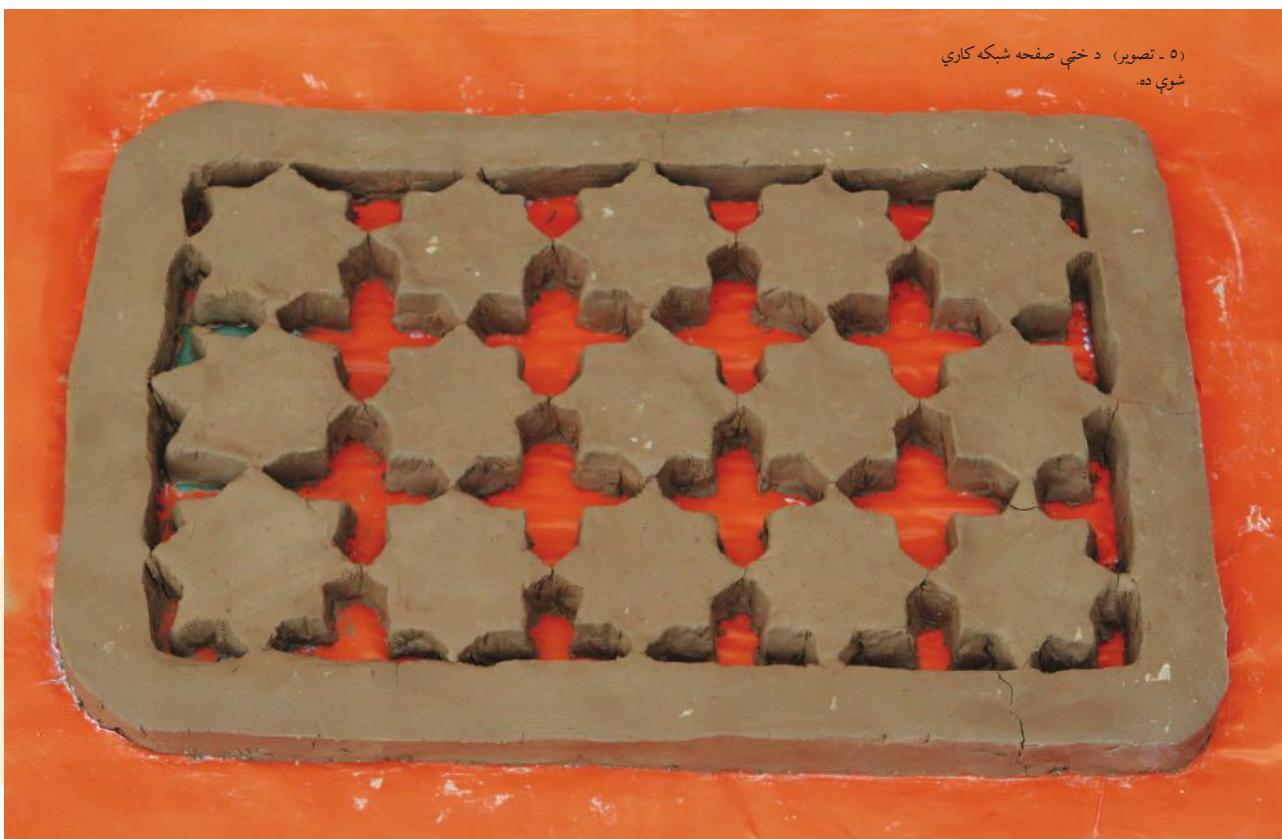

۳) - تصویر چارولو د ختې
صفحې ته انتقال شوی دي او د
کارولو وردي.

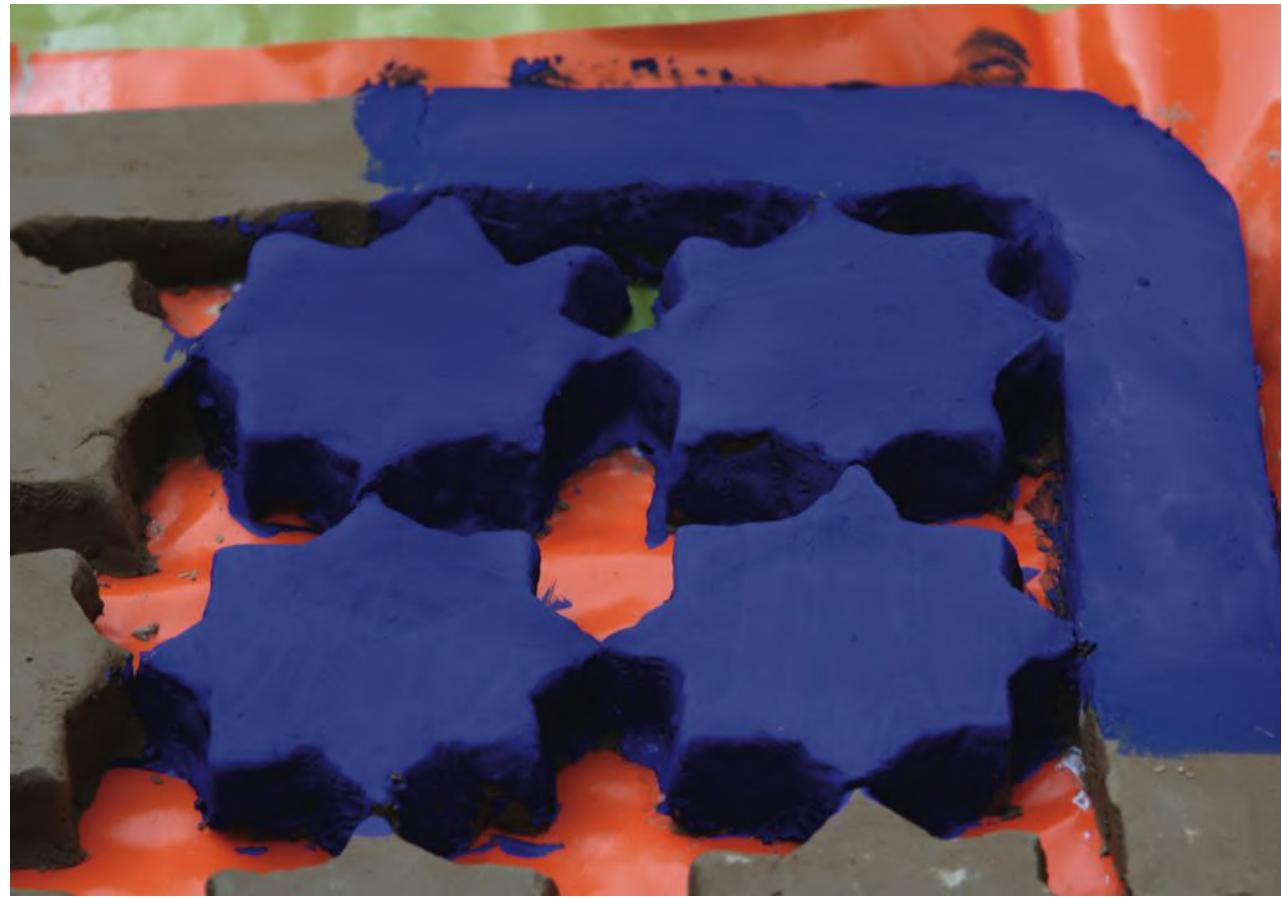
په واسطه بنویه کړئ. تر وچېدو وروسته شبکه شوي صفحه په داسې
رنګونو سره رنګ کړي چې بنکلا یې لازیاته شي.

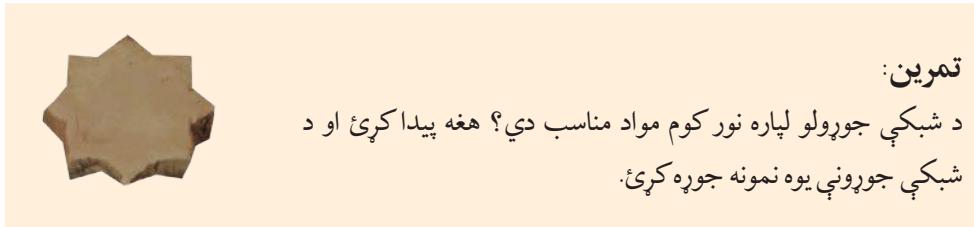
(۴ - تصویر) د ختی اضافه برخې د ختو له
صفحې شخه ویاسی.

(۵ - تصویر) د ختی صفحه شبکه کاری
شوي ده.

٦ - تصویر) شبکه شوی صفحه زنگه کړي
ترڅو بنکلای شي

تمرين:
د شبکې جورولو لپاره نور کوم مواد مناسب دي؟ هغه پیدا کړئ او د
شبکې جورونې يوه نمونه جوړه کړئ.

د لوپديخ هنر

پوهېږي چې د معاصر هنر رينسي په کوهمو دورو
پوري اړه لري؟

(۱- تصویر د ((سان پیترو))
کلیسا د میکانژ اثر ایتالیا روم
م ۱۵۶۹

رنسانس په لغت کې (بیازپېریدنې) ته وايي. داسې ویل کېږي چې ایتالیا ی
هنرمندانو د یونان هنري او لرغونی روم ادبی او هنري طریقو او روشنونو ته
مخه وکړه. له همدي امله د دې دورې نقاشی او مجسمې جوړونې طبیعت
ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډېر مهم هنرمندان، لکه ((داوینچي)),
((میکل آنژ)) او ((رافايل)) دې.

۱، ۲، ۳ او ۴ تصویرونو ته پاملننه وکړئ.

(۲- تصویر) اخیرني مابنیام دایوه
دیوالی نقاشی ده چې د ((لئوناردو
داوینچي)) اثر دی
د صومعې پر دېوال (د راهبانو د
ژوند کولو خای) ((سانتا ماریا دله
مراستیه)) د ایتالیا په میلان کې
م ۱۴۹۸ - ۱۴۹۵

(۳ - تصویر) د (سستینی) د کلیت په چت نقاشی د (میلان) آثر واتیکان روم ایتالیا دیوالی نقاشی (۱۵۰۸ تر ۱۰۱۲ پوری).

په دې دوره کې د انسان د بدن طبیعی تناسبانو، تون (درنگ درجه یا تېزوالی او ت والی) (سیوری او روبنسیای) ریاضی، هندسي او پرسپکتیو (لرې او نژدې) په نقاشی، مجسمه او معماری کې زیات ارزښت درلود. انسان او د هغود بنوښونه د دې دورې له هنري کارو خخه وه. دا هنري بنې او حالتونه له ایطالیا خخه ټولې اروپا ته وغزیدل. د بېلو بېلو هنري خانګو هنرمندانو تر ۱۷ میلادی پېړی پورې د رنسانس له دورې خخه تقليد کاوه، تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشی کې نوې طریقې په خانګري ډول له نور او سیوری خخه په ګټې اخیستلو سره کار پیل کړ. ۵ تصویر ته وګوري

(۴ - تصویر) د (د آن مدرسه) د ((رافائل)) آرپه واتیکان، روم، ایطالیا کې ۱۵۰۹ میلاتي.

په ۱۸ ميلادي پېرى کې هنرمندانو شاعرانه خيالاتو، ليدنو، عواطفو او احساساتو ته مخه وکړه او پارونکي رنگونه او طراحی يې انځور کړي او رومانتيزم يې منځ ته راور. درومانتيزم مشهور نقاشان ((دولاكروا)) او ((ژايکو)) نومونه د یادولو

وردي. ۶ تصویر ته وګوري.

وروسته د آکاديمي استادان، لکه: ((انګر)) او ((داوید)) دویس څل لپاره درنسانس دورې ته را وګرځدل او په هنري موضوعاتو کې يې له (پخوانيو) طريقو خخه پيروي وکړه او نوي کلاسيزم

يې منځ ته راور. (۷ او ۸ تصویر ته وګوري).

نور هنرمندان، لکه: ((ميله)) او ((ګريه)) هغوي نوي طريقي او روشنونه کارول او درومانتيزم له شاعرانه خيالاتو او احساساتو خخه تېر شول او د هنر له آکاديميكو اصولو خخه يې فاصله ونپوله. دوى په خپلو آثارو کې د خلکو د ربنتيني ژوندانه په انځور ولو پيل وکړ. له دې امله د دوى د کار موضوع د کارگرانو ژوند، د کليوالو ژوند او د ټيې طبقي ټولنه وه او ريازيم يې منځ ته راور.

(۶ - تصویر) د اپراتوری د یوه ((سيور افسر))
تابلو د ((ژريکو)) اثر ۱۸۱۵ م د رومانتيزم هنر

۵ - تصویر) پېچله د نقاش خيره د ((رامبراند))
اثر ۱۶۰۹ - ۱۶۱۰ د باروک هنر

(۶ تصویر) د (هوارس د وروپو) د نقاشی تابلو د (دارید)
آئرپه ۱۷ ۸۴ م د کلاسیزم هنر.

(۷ تصویر) د ورو تولونکو نقاشی. د میله اثر ۱۸۷۵ م د راژم هنر

تمرین

- ۱- د دې لوست د نقاشی د آثارو موضوعگانی له يو بل سره پرقله كړئ.
- ۲- د لوست په انځورونو کې څه توپیرونه وين؟

د کلیزې ډیزاین او نقاشي

تر او سه مو خو ډوله کلیزې لیدلې دي؟

ډیزاینران خو ډوله کلیزې، لکه: جیبی، سرمیزی، دپوالی او ... جور پوی
تر خو خلک له هغه خخه گته و اخلي. دا کلیزې په یوه کال کې د ورځو،
اونيو او میاشتو تاریخ رابنیي او د بیلو بیلو ډپرو بنکلو ډیزاینونو درلودونکې
دي. ډیزاینران د کال د میاشتو او فصلونو اړوند بنکلو تصویرونو، ډیزاینونو او
نقاشي شوي انځورونو خخه گته اخلي.

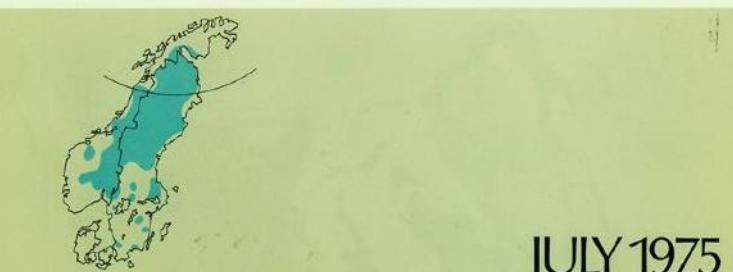
(۲ - تصویر) په منی کې د ونو
پانې کوم رنګونه غوره کوي.

(۱ تصویر) د لمړ د ستړگې تودو خه خه
ډول په نقاشي کې شودلی شي.

کومې موضع گانې تاسې د
پسرلی او اورپی په فکر کې
اچوی؟ کومې مېوې تاسې ته
منی درېه یادوی؟ د ژمی کومې
منظري ستاسې په خیال کې
گرځی؟ تاسې یوه کلیزه خه ډول
ډیزاین کوئ؟

په دې اړه کوم فکر چې ستاسي
په خیال کې گرځی، هغه په پام
کې ونیسې او بیاپې ډیزاین او
انځور کړئ. ستاسې کلیزه په
څلورو فصلو وبشل کېږي او
دولس بېلې بېلې میاشتې لري.

(۳ - تصویر) په اسکاندیناویا کې د کلیزې یوه پاڼه

WEEK	① MONDAY	② TUESDAY	③ WEDNESDAY	④ THURSDAY	⑤ FRIDAY	⑥ SATURDAY	⑦ SUNDAY
27	30	1	2	3	4	5	6
28	7	8	9	10	11	12	13
29	14	15	16	17	18	19	20
30	21	22	23	24	25	26	27
31	28	29	30	31	1	2	3

٤ - تصویر په افغانستان کې د یوې کلیزې یوه برخه دیزابن شوي ۵.

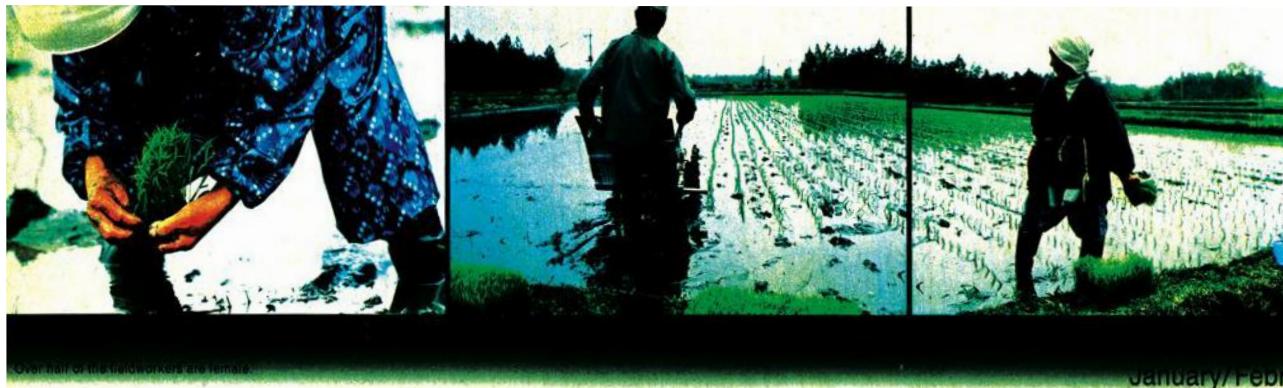
٥ - تصویر په امریکا کې دیزابن شوي کلیزې

٦ - تصویر په افغانستان کې دیزابن شوي کلیزې

طبيعي منظري د کال په مختلفو فصلونو کې خه توپيرونه لري؟

January/February

1 2 3 4 5 | 6 7 8 9 10 11 12 | 13 14 15 16 17 18 19 | 20 21 22 23 24 25 26 | 27 28

Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday/Sunday
30	31	1	2	3	4

(٧ - تصویر) په چین کې دیزاین شوې کلیزه

تموين:

- ۱ - يوه دېوالىي کلیزه دیزاین کړئ او هغه په رنګه انځورونو بشکلې کړئ.
- ۲ - خلور کسیزې دلې جوړې کړئ. د هرې دلې غړي دې د کلیزې په لیکنو او رسامی
باندې سره خبرې او مشورې وکړي او تصمیم دې ونيسي. وروسته دې دلې هر غړي په
یوه پاڼه کاغذ کې د کلیزې یو فصل جوړ کړي. کاغذونه دې سره وصل کړي. کلیزه ترې
جوړېږي.

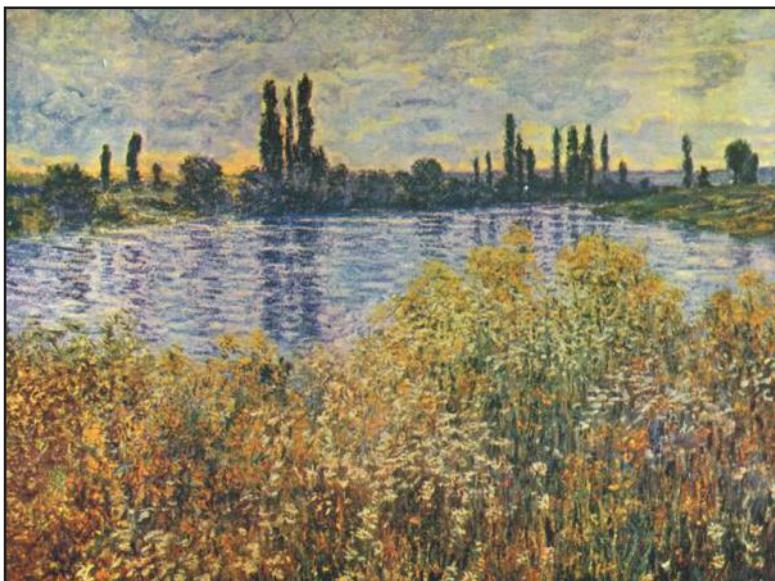

د لوپديح معاصر هنر

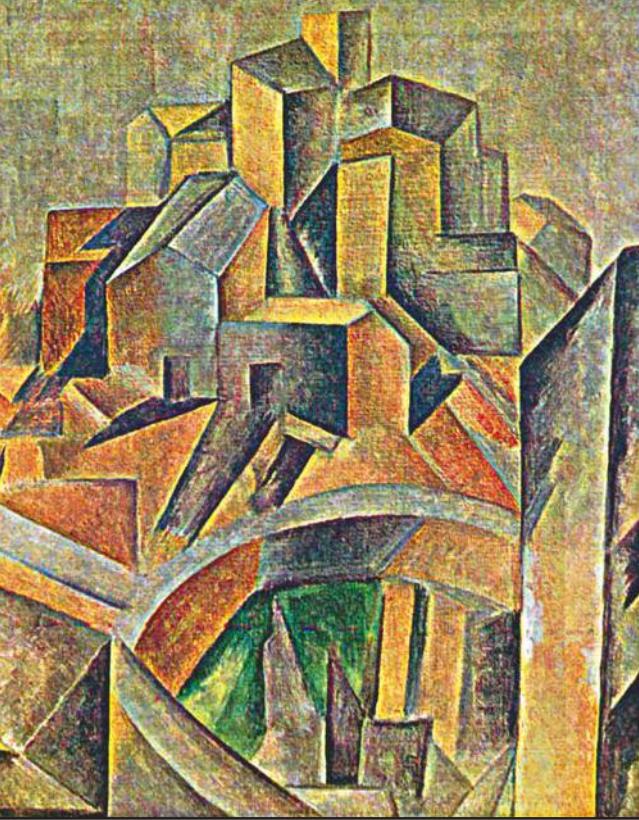
د شلمي پېرى په هنرونو پوهېرى؟

په ۱۹ ميلادي پېرى کې د مُدرن نقاشی غورخنگ د امپرسيونيزم په نوم منځ ته راغي. د فرانسي څوانو نقاشانو د هنري کار خاي خخه د باندي په نوي طريقه نوي موضوع ګاني نقاشي کړي. دي نقاشانو په خپلوا آثارو کې د نور او رنگونو پريوبيل باندي د اغېزې کار پيل کړ او دېږي توري سیوريې ېې خنگ ته پېښودې. دوى د نقاشي لپاره د ورځې د هر مهال او په دېره پېړه ېې رنگه خچې (لكې) کېښودې، ترڅونور، رنگ او موضوع په څانګرو شبيو کې تمثيل کري. لومرۍ تصوير ته وګوري.

(۱) تصویر د رود په غاري منظره
د (مونه) اثر امپرليتونيزم هنر په روغنې رنگونو ۱۸۸۰ م کال

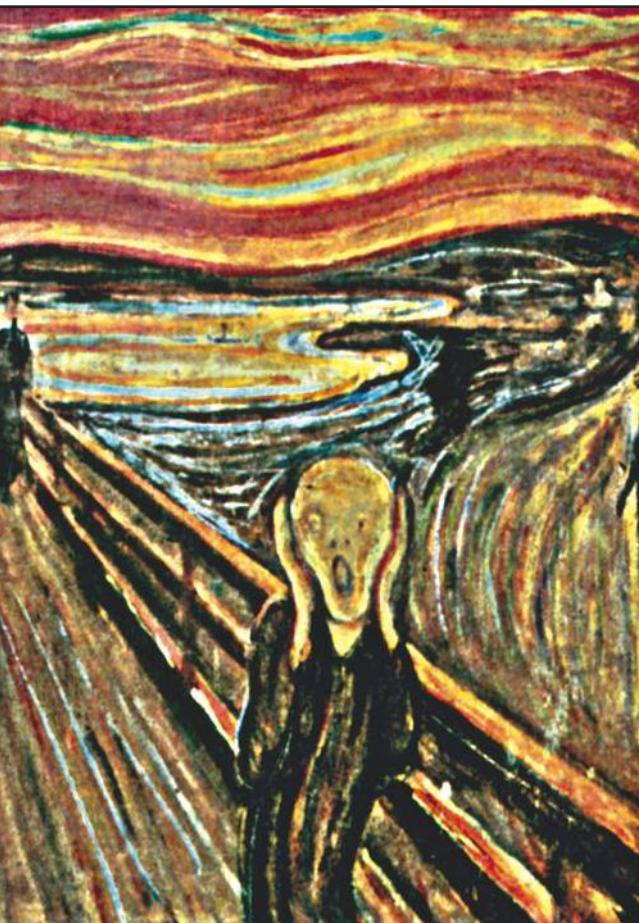

۲ - تصویر د ((بیکاسو)) اثر د کوبیزم هنر

کوبیزم (هندسی شکلوته تمایل) د شلمپی میلادی پېرى مهم هنري غورخنگ دی. د امپرسیونستانو پر خلاف چې هغوي په خانګرو شیبو کې نور او رنگ ته پاملننه لرله، کوبیستانو د حجمونو او هندسی ساده شکلونود بېلا بېلو زاویو د لیدلویه پام کې نیولو سره د نوو ترکیبونو په انځورو لوکار پیل کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو خخه دیزاین او طراحی کوله او بیابه یې همدا تصویرونه یوڅای کول، ترڅو وکولی شي له بېلا بېلو لورو خخه یې په نقاشی کې وبنېي. کوبیزم د طبیعت د تقلید په څای د لیدنبی او ذهنی هنر ته مخه وکړه.

۲- تصویر ته وګوري:

په اروپا کې یوبل ډېر مهم او مدرن هنري غورخنگ اکسپرسیونیزم دی. د اکسپرسیونیزم هنرمندانو د خپلou عاطفو د بیانولو له پاره له رنګونو خخه په ذهنی ډول ګهه اخيستله. ۳ تصویر ته وګوري. دوی د رنګونو په تغیرولو، په شکلونو کې مبالغه او واقعي تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوع ګانو کې د خپل درونی احساس بیانول پیل کړل.

۳ - تصویر) ((فریاد)) د ((مونک)) اثر روغنی رنگ اود تمپا رنګونه. د اکسپرسیونیزم، هنر ۱۸۹۳ م

د کوییستانو او اکسپرسیونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهنی او خیالی تصویرونه په نقاشی کې ئای پرخائی شول، چې د رنسانس له دوری خخه د امپرسیونیستانو تر دوری پورې يې رواج درلود. له همدې امله انتزاعی (ذهنی) او د سوریالیزم هنرنو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعی عالم خخه خیالی او فکری يا ذهنی دنيا او خچې باطنی نړی ته مخه وکړه.

۴ او ۵ تصویرونه وګوري. هنرمندانو وروسته موضوع گانې له نقاشی خخه بېلې کړې او د خطونو او رنګونو په ترکیب يې پیل وکړ او آبسترک يې منځ ته راپ.

(۶ او ۷ تصویر ته پام وکړئ.)

له هغه وروسته د شلمې پېړی په دویمه نیمایی کې په هنر کې نوې طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست مدرن پیل و چې د هنرمند د خیال او فکر خخه يې زیات ارزښت درلود.

د هنرمند موخه د پست له مُدرنیست خخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نوله دي امله په هنري اثر کې د لیدونکې خیال او فکر، موندنې له پخوانیو د ورو خخه زیات ارزښت پیداکړ.

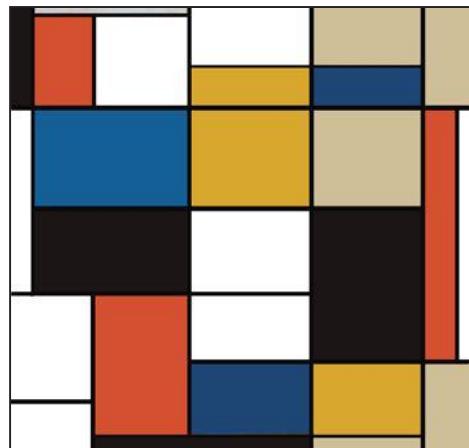
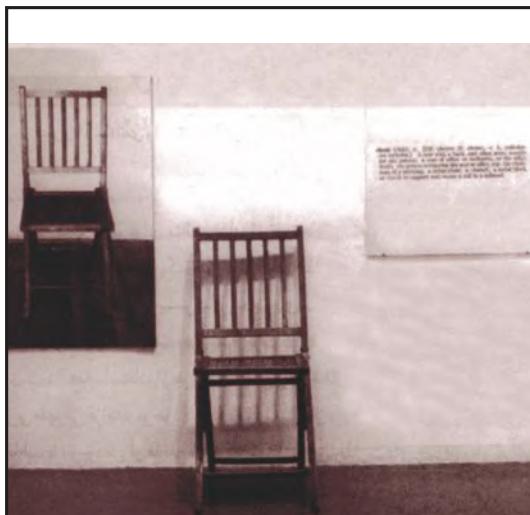
(۴- تصویر) ((تداوم خاطره) د ((دالی)) اثر روغنی رنګ د سوریالیزم ۱۹۳۱ م

(۵- تصویر) ((ې حرکته وخت) د ((ماګریت)) اثر روغنی رنګ د سوریالیزم هنر ۱۹۳۸ م

(۶- تصویر) د ((کله)) اثر د ورخ پانی به کاغذ په روغنی رنگ انتزاعی هنر ۱۹۳۸ م

(۷- تصویر) ترکیب بنلی د ((موندریان)) اثر، تجربی هنر ۱۹۲۰ م

(۸- تصویر) یوه چوکی، دکوسوت اثر، د چوکی تصویر او لیکنی، د پست مُدرن هنر ۱۹۶۵ م

تمرین:

مُدرن هنر او پست مُدرن هنرونه د سوریالیزم له هنر خخه مخکی هنرونو سره
خه توپیر لري؟

له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسی کار جورول

په بې کاره قطیو باندی څه کوئ؟
کولی شئ چې له هغې خخه ابتكاري حجمونه
جور کړئ؟

زمور په شاوخواکې دېر لوښي موجود دي چې له هغو خخه د هنري فعاليونو
لپاره ګټه واخلو. تر اوسه مو د سیم یا میخ، طبیعی موادو او بیکاره کاغذو خخه
بنکلی ابتكاري شکلونه جور کړي دي؟ اوس غواړو چې له قطیو، لکه: د
اورلګید قطى، د مېوو د اویو قطى، د کاغذی دسمالونو قطى، د غابنونو د کریم
قطى، د چای قطى او ... دا ټولې تجربه کړو. د دې لوست تصویرونو ته پاملننه
وکړئ. د مېوو د اویو د قطیو او د کاغذی دسمالونو له قطیو خخه مو پیک
موټر جور کړي دي. د دې لاسی کار مرحلوته پام وکړئ. له بېکاره قطیو خخه
د لاسی کار جورول په دوو طریقو سرته رسولی شئ. په لوړۍ طریقه کې قطى
خنګ په خنګ کېږدئ، ترڅو وګورئ چې کوم شکل د جورلو لپاره مناسب
دي. په دویمه طریقه کې د خچلې خوبنې شکل وټاکئ. وروسته د خچلې خوبنې
د شکل مناسبې قطى راټولې کړئ او هغه جور کړئ. د مثال په توګه د بېلو بېلو
وسیلو، لکه: سرویس، الوتکه، بېړۍ، ګړندي موټر، موټرسیکل او .. وروسته
بیا هغه قطى چې تاسې ټاکلی دي او د جورپیدو لپاره مناسب وي را واخلئ،
قطى ستاسې د خوبنې د شکل په شان سره ونبلوی، ترڅو ستاسې شکل

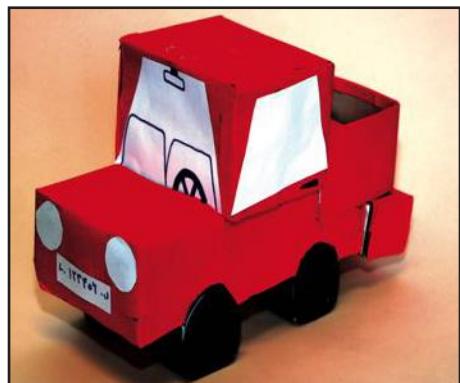
جورشي. کولي شئ د قطيو اضافي برخې په بياني قطع کړئ او خينې نوري برخې يې د خپل خوش شوي شکل په شان جورې کړئ. (د پېکې موټر د تېر تصویروته پام وکړئ) وروسته يې په رنګه کاغذونو پوبن کړي او بیا هغه رنګه کړئ چې بنکلی شي د کار په اخیر کې، د موضوع جزئيات جور او لاسي کار موتنئن يا بنکلی کړئ.

(۲ - تصویر) د اویو د میوې قطعی د تایر په شکل بياني شوي دي

(۱ - تصویر) بېکاره قطعی

(۴ - تصویر) د قطيو مخونه په رنګه کاغذ پوبنل شویدی، بنیښې او نور جزئيات پرې اضافه شوي دي

(۳ - تصویر) بېکاره قطعی د پېکې موټر په شکل سره نښلول شوي دي

تمرین:

له مقوا قطيو خخه د خپلې خوبنې موضوع جوره او بنکلا ورکړئ.

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول

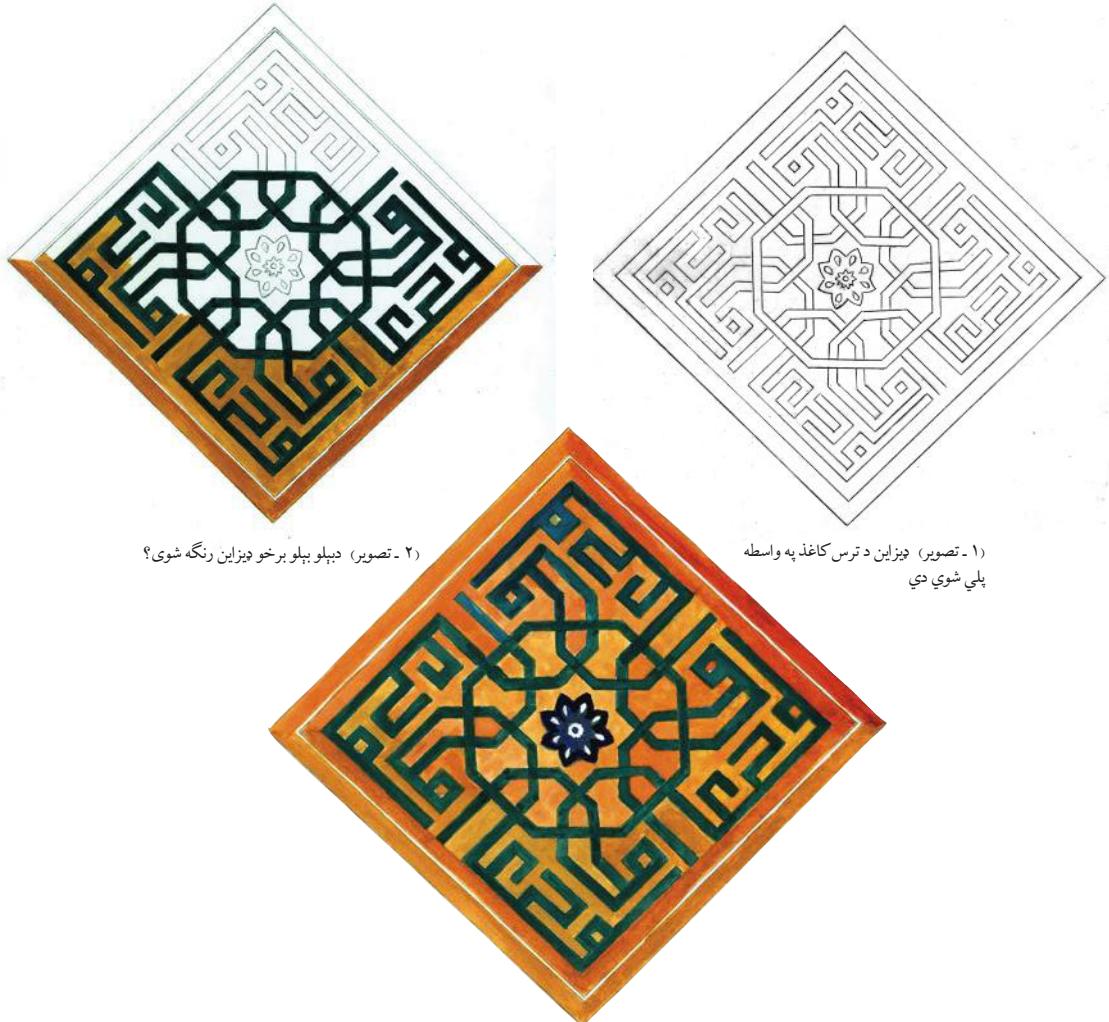
د جام منار د خبتو ډيزاينونه موليدلي دي؟

مسلمانو هنرمندانو له هندسي شکلونو خخه په گټې اخيستنې د بېلوبېلو
آثارو په بنکلاکې د ډېر زيات مهارت درلودونکي دي.
هندسي ډيزاينونه له هندسي قاعدو سره سم انځورېږي. دا ډيزاينونه د ودانيو
د بنکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډيزاينونه خښتې او کاشي
چې د مسطيل او مربع په شان وي، کارول ېې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې دبوالونه ېې پوشلي دي، ودانيو ته
ېې ځانګړې بنکلا وربنلې ده. ځينې ډيزاينونه له هندسي سطحې خخه
ترکيب شوي، لکه: مثلثونه، مربع ګانې او خو ضلعي او ځينې نور ېې د
هندسي سطحوله ليکنو سره یو ځای راغلي دي. د جام د منار ډيزاينونه چې
په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وګوري، په هغه کې د ((الحكم
الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شوېده له ليکنې سره مقاييسه کړئ.
په تولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې وروستني ترکيب ته پام وکړئ.
وګوري چې هنري ذوق د هندسي له علم سره خه ډول ارتباط پیدا کوي.

له ترس کاغذ خخه په گټې اخيستنې سره هندسي بېل بېل ډيزاینونه په ډبل کاغذ او یا په مقوا باندي کاپي کړئ، وروسته هغه د لاندې ډيزاین په شکل رنګه کړئ.

(۱ - تصویر) ډيزاین ۵ ترس کاغذ په واسطه
پلي شوي دي

(۳ - تصویر) د هندسي شکلونو ډيزاین جور شوي دي

تمرين:

۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وين؟

۲: ستاسي يه چاپرال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پيداکړئ او د هغوي نظم ته پاملننه وکړئ.

۳: د یوه ساده هندسي شکل له ډيزاین خخه یوه کاپي جوړه کړئ او بياپي رنګه کړئ.

د افغانستان له هنري مؤسسو سره بلدتیا

پوهېږي چې هنرمندان په کومو مؤسسو کې تحصیل کوي؟

په افغانستان کې د هنرمندانو د روزلول پاره د زده کړي بېلې بېلې مؤسسيې شتون لري. د هنر علاقمندان کولی شي په دي مرکزونو کې د هنر په مختلفو خانګو کې تحصیل وکړي چې هغه عبارت دي له:

- **د کابل د صنایعو نفیسه بنوونځی**: دا بنوونځی د پروفیسور غلام محمدخان میمنګي په وراندیز په ۱۳۰۲ هـ. ش کال کې تأسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي په بېلې بېلۇ خانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سراميك، نجاري، اوېدل او طباعتي کې تحصیل وکړي. له دي بنوونځي خخه دېر تکره استادان چې په شرق کې بې ساري نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاد کريم شاه خان استاد خير محمد خان عطائي او استاد خير محمد خان ياري.

- **د غلام محمد میمنګي بنوونځی**: دا بنوونځی د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په چوکات کې جورشو. د مستظرفه صنایعو د کورسونو په نوم يادپله چې په لوړنيو وختونو کې یوازي انځورګري په کې تدریس کېدله، وروسته بیا دا بنوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بېلې هنري خانګې، لکه: مجسمه جورونه، میناتوري په هغې باندې ورزیاتې شوې. په دي بنوونځي کې د استاد خير محمد خان عطائي او استاد خير محمد خان ياري تر لارښونې لاندې دېر زده کوونکي وروزل شول.

- **د بنکلو هنرمنو پوهنځی**: د بنکلو هنرمنو دیپارتمنت په لوړنيو وختونو کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځی په چوکات کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تأسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ. ش کال کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو له پوهنځي خخه جلا او د بنکلو هنرمنو د پوهنځي په نوم ونومول شو. په دي پوهنځي کې د نقاشي، ګرافيك، تیاتر، موسیقۍ او د مجسمې جورونې

دیپارتمنټونه شتون لري چې دېر تکره او تجربه لرونکي استاذان د هنر په بېلو بېلو خانګو کې د شاګردانو په روزنه او تدریس بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو بنوونځی:** دا بنوونځی د لوړې خل لپاره د اصيلې افغانی موسیقى د زده کړي لپاره د استاد قاسم افغان ، استاد غلام حسین، فربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسیقى د زده کړي لپاره تأسیس شو. په دې بنوونځی کې زده کوونکو د سندروویل او د موسیقى د آکو غبرول په مسلکي ډول زده کول، ترڅو په جشنونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسوونو د خوبنيو په مراسمو کې ګډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په یوه بیت کې داسي وايي:

گرندانۍ غیرت افغانۍ ام چون به میدان آمدی می دانی ام
چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلى دي، د دې مكتب زده کوونکو د افغانی اصيل هنر لپاره سترې وياري ترلاسه کړي دي. په ځانګړي ډول هندوستان د سترو استادانو لخوا استاد محمد حسین سرآهنګ د موسیقى د بابا لقب، د موسیقى د سرتاج لقب ګټلې دي.

● **د موزیک لېسه:** د لوړې خل لپاره په افغانستان کې د موسیقى رسمي لېسه ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تأسیس شو. په دې لېسه کې سرپرېر په عالي موسیقى نور مضمونونه، لکه: ساینس، اجتماعيات، ادبیات هم تدریس کېږي. د موسیقى په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاذ فقیر محمد ننګیالي، استاد اسماعیل عظیمي او استاد سليم سرمست موسیقى په علمي توګه تدریس کوله. د دې لېسې زده کوونکو په ډليزرو ترانو کې چې د ملي ټلویزیون خخه به بنودل کیدې، ګډون درلود. په دې لېسه کې کلاسيکه موسیقی هم تدریس کېله.

تمرين:

- ۱- پوهيرئ چې په رadio ټلویزیون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟
- ۲- د هغوكسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري بنوونځي خخه فارغ شوي وي کوم توپرونه لري؟
- ۳- هغه خوک چې له هنري بنوونځيو خخه فارغېږي، کوم کارونه سرته رسوي؟

له شعر خخه انحورگري

د يو ې کيسىي يا د يوه نىكلى شعر له اورپدو وروسته خه
احساس درته پيدا كېرى او كوم تصويرونه مو په ذهن
كې درگرھى؟

كله چې د غرو او د هغود لمنو، گلاتنو، دېستو، وگرو، وطن او ... په هکله يو
شعر اورو، داسې احساس كوو چې په هغه فضا كې عملاً شتون لرو يا د دي
وگرو او شيانو سره اريکه لرو. دا خيالونه كولى شو چې د انحورونو په بنه يې
بيان كرو. په دي ترتيب سره هر وگې كولاي شي چې د خطونو، شكلونو او
رنگونو په زې خپل احساس نوروته بيان كري. هغه تصويرونه چې د يوه شعر
له لوستلو خخه ستاسي په ذهن كې درگرھى، په خپله خوبنې رسامي كري.
وروسته هغه رنگونه چې د شعر له فضا سره همغوري كوي، په هغه يې رنگه
كړئ، خپل کارته په غور سره وګوري او فکر وکړئ چې نور كوم كوم شيان
پري اضافه کړئ چې د شعرله فضا سره زياته همغوري پيداکړي او هرڅه مو
چې د شعر په هکله په فکر كې گرھى، پري زييات يې کړئ ترڅو ستاسي
تصوير شعر ته ورنزدي شي.

۱- تصویر له شعر خخه نقاشی د (فرشتې آن)

تمرين:

يوشعر چي تاسي ته په زره پوري وي، انتخاب کري او بيا له خپل بنوونکي سره مشوره وکري، يو تصویر
انخور کري چي د شعر مفهوم د شکلونو او رنگونو په بنه بيان کري.

له کمپیوټر سره بلد تیا

تراوسه مو په کمپیوټر کار کړي دی؟

کمپیوټر هغه دستگاه د چې د بربنټنا پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: د متنونو لیکل، انځورګرۍ، دیزاینونه او د نقاشی بېلې بېلې موضوع ګانې په دې دستگاه باندې په سادهګۍ او دېره چټکتیا سره سرته رسپږي. دا دستگاه له دوو برخو خخه SOFTWARE او جوره HARDWARE شوی ده. د کمپیوټر HARDWARE مختلفې برخې لري، چې یوه له بلې سره نښتي يا وصل شوي دي، لکه: کیس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، یا هغه صفحه چې د ټلويزیون صفحې ته ورته ده، د کیبورډ صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحې ته ورته ده د (لیکلوا او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالپرې) او موس (MOUSE) چې دیوې وړې دستگاه په مخ (پد) PAD د کیبورډ ترڅنګ قرار لري. د هغې د تنيو په کې کابلو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پرمخ حرکت کوي، له موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د خای بشود علامې COURSER ته تغییر ورکړو او د فعالیت سرته رسولو خای، لکه: (د خط ایستل) په نښه یا مشخص کړو. د موس د تیو کېکاپل د کلیک CLICK په نوم یادپرې. په معمولي ډول د موس له کینې خوا او بنې خواتنې د (کین کلیک او بنې کلیک) په نمونو یادپرې.

د ځینې نورو فعالیتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې تنه دووه واره کلیک شي چې ډبل کلیک ورته وابی:

(SOFTWARE) په کمپیوټر کې مختلف پروګرامونه شته چې په دستگاه کې وجود لري او په هره یوه یې کولی شو ځانګړي کارونه سرته ورسوو، لکه: PAINT پروګرام چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي چې د ویندوز (WINDOWS) یا د کمپیوټر اصلې پروګرام سره مل دی. کله چې په کمپیوټر

پورته ۱ - تصویر) د کمپیوتور مختلفي برخچ

کار کوو، نو لو مرپي باید هغه رو بنانه کرو، د کمپیوتور رو بنانه کېدل د کيس پرمخ تني او د مانيتور پرمخ تني باندي سرته رسپري. کله چې کمپیوتور رو بنانه کوي، نو ويندوز په اتوماتيک ډول شروع کېري او د (WELCOME) صفحه خرگندېري.

وروسته (DESKTOP) خرگندېري چې دا هغه ظای دی چې کولي شو په بېلوبېلو پروگرامونو باندي کار وکرو. يو شمېر ايکونونه (ICON) د ډيسک تاپ په منځ ليدل کېري. دا په هغه پروگرامونو پوري اړه لري چې په کمپیوتور کې نصب شوي دي او په هريوه ېي چې کليک کړئ فعاليري. په دې سرپېره د ايکونه د ستارت (START) په تني پيل کولي شو. د ستارت د تني په کليک کولو سره د پروگرامونو جدول خلاصېري او د ظای بنود (CURSOR) علامه په هريوه باندي باید وساتي، نو یوبل پروگرام خلاصېري. هر پروگرام مو چې خوبن وي کولي شئ د هغې فضا ته نوچئ په هغې کې يوه کړکي خلاصېري چې خانګري امکانات لري. د کار تر تمامېدو وروسته پروگرام باید بند کړئ. د کمپیوتور د ګل کولو لپاره ضروري ده چې له ويندوز خڅه خارج شئ. د دې کار لپاره باید د ستارت په نوچئ چې په لاندېني برخه کې ېي (TURN OFF COMPUTER) لیکل شوې ده هغه کليک کړئ.

يوه وره کړکي خلاصېري د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER) تني ده، هغه کليک کړئ چې ويندوز XP بند او کمپیوتور ګل شي.

۲ - تصویر) د کيبورد صفحه

تمرين:

په تلویزیون کې د کمپیوتور د زده کړې پروگرام ته وګورئ او د هغه په هکله سره وغږپري.

د يوپ ساده مينياتوري کاپي کول کولي شئ چې د ترس له کاغذ پرته يوه کاپي جوره کړئ؟

په اتم ټولګي کې له ميناتوري سره بلد شوي ياست، خه ډول کولي شئ چې
له يوه ساده ميناتور خخه کاپي جوره کړئ او د خيلې خوبنې ميناتور وتاکۍ.
په غور سره د ميناتور تصوير، خطونو، چيزاينونو او رنگونو ته وګوري.
تر او سه مو د يوپ طرحې او مختلفو چيزاينونو د کاپي کولو لپاره له ترس
کاغذ خخه ګهه اخيستې ده؟

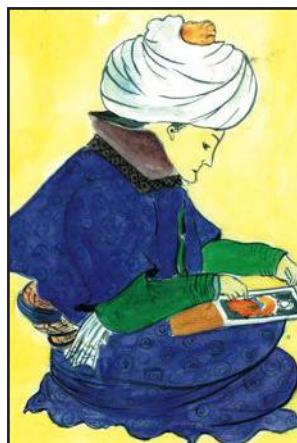
او س هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لوړۍ هر شکل ته په ځير وګوري
او وروسته هغه خه چې وينې په ډېر زغم سره کاپي کړئ. يوه ټوپه کاغذ د
ميناتور د کاغذ په اندازه رواخلی او لوړۍ د شکل لویه برخه په هغه خه
چې ستاسي په نظر لوی بنکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او
وروسته یې د کوچنيو شکلونو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې
د اصلي طرحې په شان یې وکابړئ او خپل انځور تكميل کړئ.

جوره شوپ طرحه په شکاشتیپ د مېز په مخ او یا د رسامي د تختې په مخ
ونبلوئ. بیا نو رنگونه د اصلي طرحې د رنگونو په شان ترکیب کړئ او
همېشه په یاد ولري کله چې رنگونه کاروئ، ترڅو پوري چې یو رنګ وچ

شوی نه وي بل رنگ پر هغې باندي مه کاروئ، تر خو وکولى شئ چې د رسم جزئيات په بنه شان پکي خای پر خای کړئ. د کار له خلاصېلو وروسته کاغذ د مېز له سر اویا د رسامی له تختې خخه جلا کړئ او په یوه بنیبنه يې چوکات کې ېپي وسانۍ: له روښانه خخه د تیاره کېدو په لورې کاپي کړئ.

۲- تصویر) طرحه په ترس کاغذ کاپي شوي ده.

۱- تصویر) د میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

۴- تصویر) د تصویر رنګه شوې برخې

۳- تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

تمرين

له یو ساده میناتور خخه ېپي کاپي کړئ.

د بېلۇ بېلۇ گل گنډنو سره بدتىا

پوهېرىٽ چې په ټوته باندى گلدوزي خومره
لرغونتىيا لري؟

(تصویر ۱)

د صفويانو په دوره کې افغاني او ايراني گل گنډنو خانگرېي
ظرافت درلود چې نېرسوالي شهرت يې تر لاسه کېرى و.
د کندهار او هرات گل گنډنې امکان لري د هغې
دورې محصول وي. په نتنى نېي کې گل گنډنه
د هنري خانگويوه دوديزه برخه ده چې په زياترو
سيمو کې يې ارزىشت د پاملنې وړ دي. گل
گنډنه هغه هنر دې چې په افغانانوکې له ډېر و
پخوانيو زمانو خخه رواج لري چې په خانگرېي
بنكلا او ظرافت ترسره کېرى.

گل گنډنې خخه د کاليو د بنكلا، پردو،
ميز پوبنونو، جاي نمازونو، خادرونو،
خولى گانو او د آسونو او اوښانو د بنكلا
لپاره گته اخيسittel گېرى. د گل گنډنې
طريقي په درو برخو وبشل گېرى. په

او له طریقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنگارنگ نقشونو پوبنل کېږي.
 لوړیو تصویرونو ته پاملننه وکړئ. په دویمه طریقه کې د رخت د ټوټې
 یوه برخه ګنډل کېږي چې د ګل ګنډنې او د رخت د څمکې د بنکلا
 اړیکه په رنګ او دیزاین کې منځ ته راوري. دویم تصویر ته وګورئ.
 دریمه طریقه د دې هنر پر مختللي نمونه ده چې بېل بېل ډولونه لري،
 لکه: په ((ګراف کې ګنډنې)) چې یوه اندازه تار د باندې را ویاسي او په
 ظریفو بخیو یې ګندې او د هغې په شاوخوا باندې ګل ګنډنې کوي چې یو
 نوی دیزاین منځ ته راشی.
 د ګراف ګنډنې نمونې په دریم تصویر کې وګورئ.

(۱- تصویر) د بخارا ګنډنې

د گل گندهنو لپاره د مختلفو توکرانو، د وریسمو او سنديو له تارونو خخه گهه اخيستل کېري. كه چېري بىكلى او تازه وي د طلايي رنگه او نقريي رنگه وریسمو او سنديو خخه دي استفاده وشي چې په نتيجه کې به يو ارزښتنيک اثر په لاس راشي. په خلورم او پنهنم شكل کې د طلايي وریسمو او نقريي سنديو دوو نمونه پاملننه وکړئ.

دېر مهم ټکي په گل کنډنه کې د هغې کيفيت، طرح، دېزاین او رنگونه دي چې په دېر ظرافت سره باید سرته ورسپري او دېزاینونه يې په دوو ډلو وېشل کېري، لوړۍ د ګلاتنو، وښو، حيواناتو او انساناتو انځورونه تر سترګو کېري (۶ تصویر کې وکړئ). په دويمه ډله کې هندسي شکلونه ترستړګو کېري. سرپره

۲- تصویر) په سنديو ګراف ګنډنه

۳ تصویر) په مخمل نفه ګنډنه

۴- تصویر) په تافته باندي به طلايي رنگ سکوی

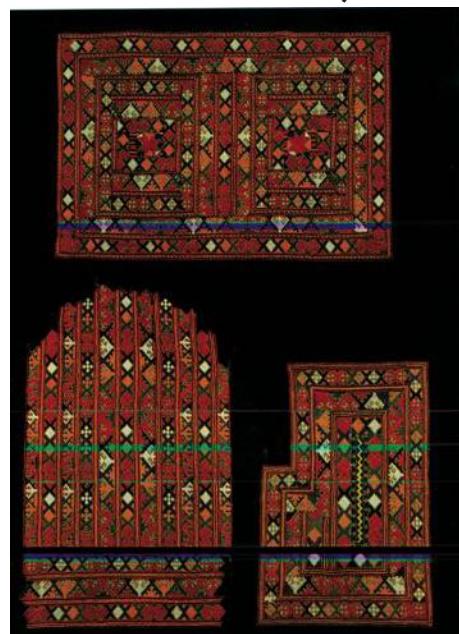
د ناوي شال په ۱۲ پېړي کې

پردي کله کله د طرحو په منځ کې ليکنې هم گنډل کېږي. (٧ تصوير
ته په خير وګوري) دا د سکوي يوه په زړه پورې نمونه ده چې
په نننيو وختونوکې د مسلمانانو ترمنځ فولکلوريک دود دي. دا
نمونه د قرآن کريم يو آيات دی چې د معظمې کعبې په پرده په
طلايي رنګه په وربېسمو او سندو په تور بخمل په برجسته توګه
گنډل شوي ده.

(٨- تصوير) د کعبې شريفې د پردي
پرمخ گنډل شوي د قرآنکريم آيات

(٧- تصوير) په هناسې شکلونو بلوخي ديزاين

تمرين:
د ګل ګلډنو يوه نمونه پيداکړئ او د هغه د رنګ، ديزاين او د گنډلو
طريقه سره پرتله کړئ.

د يوه ساده سکوي (گل گندې) جورول

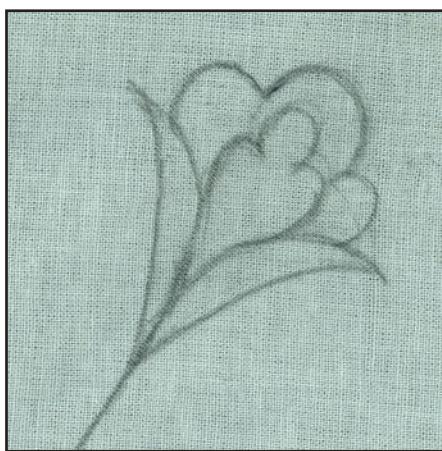
تر اوسيه مو د گل گندې خو نموني جوري
کړي دي؟

درخت د مختلفو ټوپو دښکلا لپاره له گل گنډنو خخه استفاده وکړئ.
گل ګډل په بېلو بېلو طریقو سرته رسپری. تاسې کولي شی چې د يوې
ټوپې رخت دښکلا لپاره د سکوي یوه طریقه انتخاب کړئ. د طرڅي د
نقولو طریقې هم خورا زیاتې دي. ماهر گل گندېونکی د طرڅي له انتقال
پرته د رخت پر ټوپه باندې بېل بېل دیزاینونه سکوي کولي شي او هغه

(۱- تصویر) په رخت باندې گل گندېونکی جور شوي ده

(۱- تصویر) په رخت باندې گل گندېونکی جور شوي ده

خوک چې د پرمهارت نلري، هغوي د کارين پېپر يا د طرحې د خطونو په سوری کولو باندې د خاورو يا د سکرو میده گې اچوي، تر خود د رخت پرمخ يې نښې پاتې شي. د ګل ګنډلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرمه، رنګه سنډ يا وربىشم او د رخت د ګلک نیولو لپاره یوه کارگاه تيارة کړئ.

لومړۍ طرمه د کارين پېپر او يا د طرحې د سوری ګډو له لاري رخت ته ورنقل کړئ. بيا طرمه په چې ګنډنه ډکه کړئ چې ډيزاين منظم شي. د ډې لپاره چې طرمه موښکلې شي د سرو سنډو او يا د وربىشم په واسطه د هغې د منځنۍ برخې د ډکډو هڅه وکړئ. په ډې ډول طرمه له رنګ څخه ډکه اوښکلې کېږي. په ډکډو کې پې کوبېښ وکړئ چې ستې په منظم ډول د یوې او بلې په څنګ ولګېږي او د کار هیڅ څای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنګه سنډو يا وربىشم پېښل شي.

د کار په پاي کې لازمه ده چې د رخت خلورخواوې قات او وې ګنډئ چې د وخت په تېریدو يې تارونه راونه وزې. جوړ شوی ګل ګنډ کولی شئ په چوکاټ کې وساتې او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروئ. او هم کولی شئ په ډې کار، بالښت، روجائی، د میز پوبن، د کمیس تېر، د لستونبو خولي، لمن او داسې نوروته بشکلا ور وېخښې.

تمرين:

یوه طرمه انتخاب کړئ او په هغې کې ګل ګنډنه وکړئ.

د افغاني هنرمندانو پېژندنه

د معاصرو افغانی هنرمندانو د آثارو نموني مو ليدلې دي؟

استاد کريم شاه خان:

کريم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په بنارکې د خپل ژوندانه لوړنې ورځې پیل کړي. استاد خپلې زده کړي په اعدادیه کې سرته رسولی او د رسامي هنري پې د صنایعو په بنوونځي کې زده کر. استاد کريم شاه خان له بنوونځي خخه تر خلاصېدو وروسته د بنوونکي مقدسه دنده ترلاسه کړه چې خلوبښت کاله بې په پوره ايمانداري او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامي د هنر د تدریس له لارې بې ډېر زده کوونکي وروزل. استاد د ډېرو عالي اخلاقو او ډېر بنه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم (واقعیت پالنې) په سبک برابر ووچې پر طبیعي منظرو سربېره د خارویو او التونکو په سکیچ کولوکې بې خانګرې استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشی او اهلي حیواناتو او التونکو انځورونه و، تأليف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د بنوونځي لخوا طرح او دیزاین شو او د پوهنې وزارت لخوا چاپ شو. استاد د شپیتمې کالیزې په اخیر کې په کابل کې له دې فاني نړۍ خخه سترګې پټې کړي.

استاد شبنم:

استاد غلام محی الدین شبنم د عبدالرحمن زوی په ۱۳۱۴ هـ ش کال کې د غزنی په مرکز کې وزېرید. د ابتدائي او ثانوي زده کړو له ترسره کولو وروسته يې خپل لیسانس د فلپین له هېواد خخه لاس ته راواړ او بېرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړي څل لپاره د کابل په دارالملعمين کې د هنر د بنوونکي په حیث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ کلنہ دوره کې د خپلو شاګردانو او کاري انډیوالانو لپاره زړه سواندہ اوښه بنوونکي و. د خدمت په دوره کې يې د پام وړ ويړنې، لکه: نسبانونه، مدالونه، تقدير نامي ترلاسه کړي دي. استاد شبنم په ابتكاري هنر کې د افغانستان د هنريو غښتلی او وتلي شخصيت و چې دېر آثار لري. سربېره پر هنري کارونو د هنر په هکله تأليفات هم لري.

لکه «د ځوانانو لپاره د نقاشي د تدریس لارښود» چې په ۱۳۸۰ هـ ش کال کې چاپ شوي دي او بل کتاب يې «نقاشان معاصر افغانستان» دي چې په ۱۳۸۱ هـ ش کال کې چاپ شوي دي.

تمرین:

د خپل چاپېریال له الټونکو خخه یو سکېچ کړئ.

د قرآنی آیاتونو را بر سیره او برجسته کول

تراوسه مو ډبرینې او ختینې لرغونې لوحې ليدلي
دي؟

دا لوحې مو په کوم حای کې ليدلي دي؟

زموره په ګران هېواد کې ډبرينې لوحې په بنکلو ډيزایتونو او یا په اسلامي خطونو بنکلې شوي دي. پخوانۍ ودانۍ په بنکلو ډيزایتونو په ځانګري ډول جوماتونه بنکلې شوي دي. اسلامي خطونو خخه په ګهه اخيستنه، په ودانيو باندي د قرآنی آیاتونو ليکنې د بنکلا، تبرک او د لوی خدای ﷺ د ذکر لپاره دي. تاسې هم کولي شئ چې د نامتو خطاطانو ليکنې پیداکړئ او د هغو له مخې یوه بنکلې ختینه لوحه د خپل کور د بنکلا لپاره جوړه کړئ. لومړي د بنکلې خط یوه نمونه پیداکړئ. د قرآنکریم د آیاتونو د جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو خنډې په ډېر غور په بیاتي غوشې

(۲ تصویر) طرحه د ختني صفحې ته
نقش شوبله.

(۱ تصویر) خته او صفحه جوړه د

کړئ او هڅه وکړئ چې د لیکنې خای په منظم ډول قطع او د لیکنې خای خالی شي. تیاره شوې طرحه د خټینې لوحې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کېږدئ او کاغذی طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې ګلکه کړئ. د لیکنې خایونه په یوه شي چې نو که ېپه ډېره ظرفه وي، په ډېر غور او دقت ژور کړئ، بیا ګلک شوی کاغذ د لوحې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې ویاسي چې لیکنه را بر سیره شي. بیا د لیکنې خنډې بنوې په یا صافې کړئ او پېړبدئ چې د خټو لوحه وچه شي. که خوبنې مو شوه، نو تر وچېدو وروسته کولی شي هغه رنګه کړئ او په هغې باندې و رنس ووهی چې خلاںده شي.

(۴ تصویر) جوره شوې صفحه هواره او بنویه کړی.

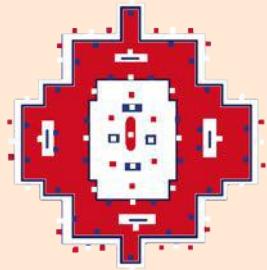
(۳ تصویر) اضافي خټه له صفحې ویاسي.

تمرين:

د اسلامي خطونو یوه ساده او بشکلې نمونه په برجسته توګه جوره کړئ او هغه په رنګونو بشکلې کړئ.

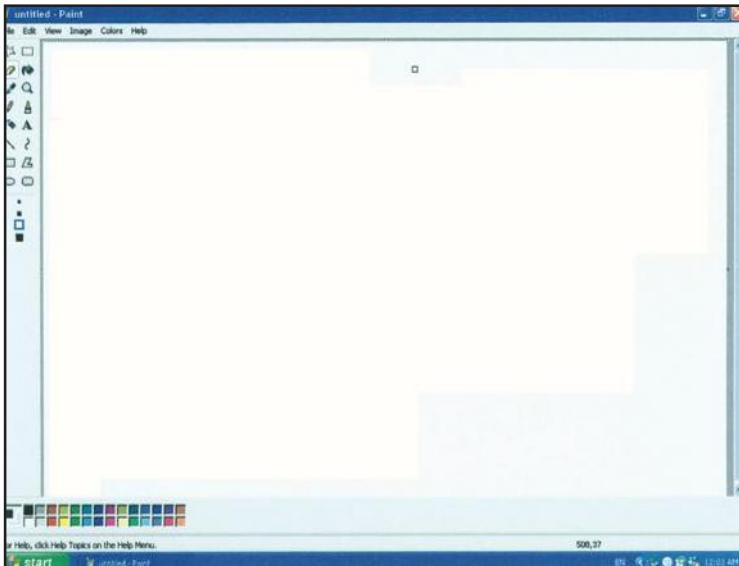
په نقاشي کې له PAINT) پروگرام خخه ګټه اخيستنه

تاسي کولي شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

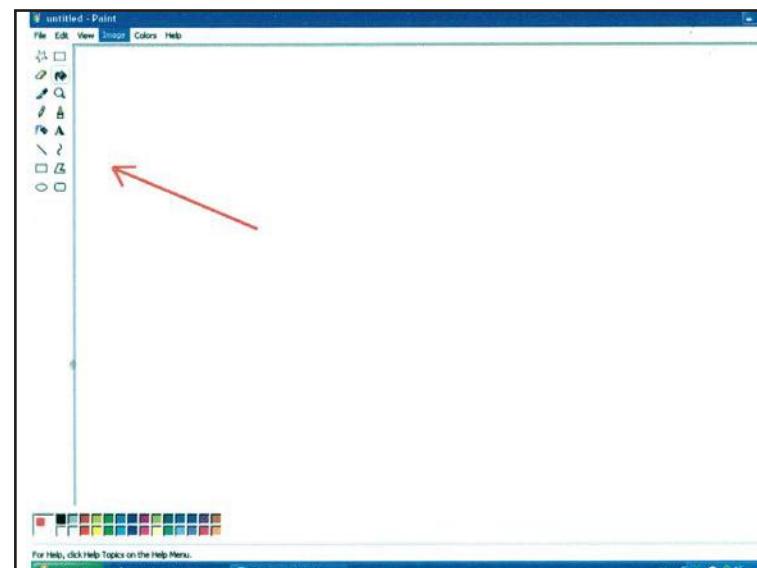
د PAINT) له پروگرام خخه د استفاده لپاره لوړۍ کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د مانیتور (DESKTOP) پرمخ اصلی صفحه خرګنده شي د سیټارټ (START) د نئی په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندېښی

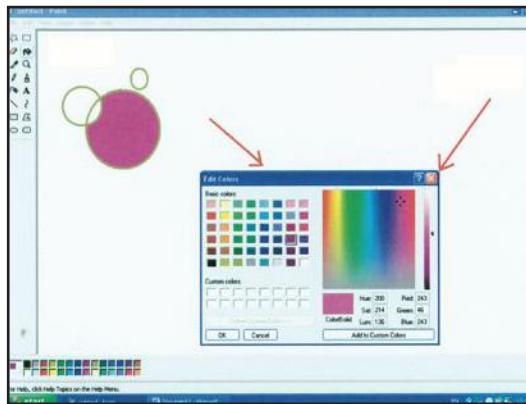
صفحه په مانیتور کې PAINT)

برخه کې کین لوري ته ده، (PROGRAMS) لیکنې ته يوسئ، يوه نوي مينو خلاصېري. په دې مينو کې (ACCESSORIES) پيداکړئ او د څای بنود نښه هغې ته ورولې. په ترتیب يوه بله نوي مينو خلاصېري چې په هغې کې د PAINT (پروګرام وجود لري او په هغه باندې باید کلیک شي چې د PAINT) پروګرام ته ورداخلي شي. د PAINT کړکۍ په يوه لویه سپینه او رنګه صفحه کې په اصلی برخه کې شامله ده. کولی شي چې پر هغې باندې انځورگرۍ او نفاشی وکړئ. د دې صفحې په چې پورتني طرف کې د انځورگرۍ لوښي او وسیله لیدل کېږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، برس، رنګ او ... چې هر یو یې په کلیک کولو سره فعاله کېږي او بیا د برس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، برس یا د رنګ په علامو باندې کلیک وکړئ او د موس په حرکت د خپلې خوبنې خطونه او شکلونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغې باندې په کلیک کولو نوي شکلونه د هغې پرمخ وکارې. دې کار ته ادامه ورکړئ چې له ټولو وسیلو سره بلد شي. د صفحې په لاندینې برخه چې

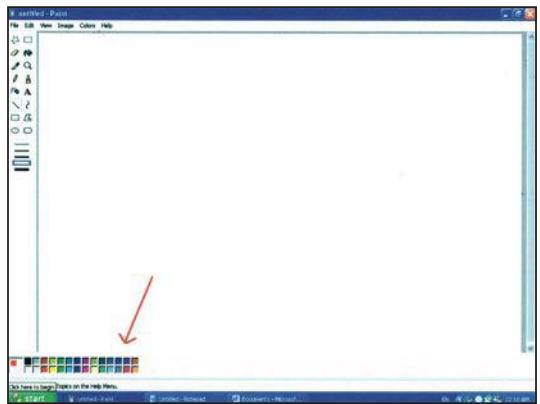

خواته د رنگ پلېت وجود لري چې د تور او سپين په ګډون ۲۶ رنګونه دي. د دې رنګونو د هريووه په کليک کولو کولي شئ د خپلې خوبنې رنگ فعال کړئ ترڅو رنګه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنگ سطل چې د عمودي مينو د پورتنې برخې په چې طرف کې شتون لري د صفحې په لاندې پلېت د هر رنگ په کليک کولو سره کولي شئ بېلې سطحې رنګه کړئ.

د صفحې پورتنې چې خوا ليکنوته خير شي د IMAGE (تني کليک کړئ چې کوچنې مينو خلاصه شي، په دې مينو کې) CLEAR IMAGE (کليک کړئ چې صفحه بیا سپينه شي، اوس در نګ له سطل خخه د خپلې خوبنې په رنگ اصلې صفحه رنګه ګړئ. وروسته په وسیلو او نورو رنګونو رسامي او نفاشي وکړئ. که چېږي د پلېت په هريو رنگ کليک وکړئ، يوه وروکې کړکۍ خلاصيري چې هغه ډېر زيات رنګونه ستاسي په واک کې درکوي. تاسې کولي شئ چې دې جدول هريو رنگ چې تاکئ د OK د تني په کليک کولو هغه رنگ فعال کړئ. بياکېدلې شي چې رسامي او رنګ اميزي پري وکړئ. که غواړي چې له نورو بېلۇ بېلۇ رنګونو خخه ګډه واخلي، نو د DEFINE CUSTOM COLORS (تني کليک کړئ، ترڅو د بېلۇ بېلۇ رنګونو جدول ستاسي په واک کې درکړي. د هري بېلې

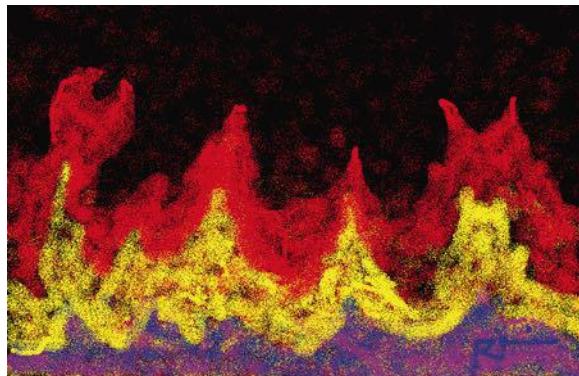

(تصویر ۴)

(تصویر ۳)

په کلیک کولو د جدول بېلوبېلوبنگونو درجې یعنې تiarه او روښانه رنگونه د یوې نری فیټې پر مخ د جدول بنی خواهه لیدلی شئ او په هريوه یې چې کلیک کړئ او بیا د (OK) تنه کلیک کړئ ستاسي د خوبنې رنګ فعالېږي. د نوي رنګ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کلیک کړئ، دانوي رنګ په رنګه پلېټ کې په اصلې صفحه ور زباتېږي. دې پروګرام سره په بلدېدو سره کولی شئ چې بېل بېل تصویرونه نقاشي کړئ او خپل ذهنې خیالونه، ابتكاري طرحې، هندسي طرحې او آزاد شکلونه له خپلی خوبنې سره سم انځور کړئ.

تمرين:

PAINT پرگرام په مرسته د خپلی خوبنې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان له ملي موزیمونو سره پلډټپا

د کندهار موزیم:

د کندهار د موزیم لرغونی لوښی او آثار تر ۱۳۳۴ هـ ش کال د بناروالی د وسایلو سره یوځای ساتل کېدل. په همدي کال کې د کندهار د نایب الحکومه عبدالغئی خان په امر او لارښونه د بناروالی دفترونه او د موزیم ماموریت سره جلا شول. د موزیم لپاره یوه خونه و تاکل شوه چې لرغونی آثار د نندارې لپاره په کې په منظم ډول کېښودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزیم له بناروالی خخه جلاله ۷۰۰ آثارو سره د پوهنې په مدیریت پورې وټول شو. د دې موزیم څینې آثار د دولتي ادارو لخوا اهدا شوي وو او څینې نورې په بازار خخه رانیوں شوي وو.

د غزنی موزیم:

دلرغونو آثارو د زیتابلو په وجه چې په یوه خونه کې ساتل کېدل، د غزنی موزیم تأسیس شود دي موزیم آثار څینې په ناخاپی ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بېلوبېل زمانو لرغونی سکې، خطی نسخې او هغه د ډبرو د لوښو توټې چې د سلطان محمود غزنوی د مقبرې په ودانی کې ساتل کېدلې. د ایطالوی لرغون پېژندونکو د کیندلو په نتیجه کې چې د غزنی په مختلفو سیمو کې په وکړې، ډېر لرغونی آثار لاسته راغلل چې څینې په له اسلام خخه مخکې او څینې نورې په اسلامي دورو پورې تراو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزنی موزیم زیات ارزښت پیداکړ. د غزنی د موزیم آثار دوھ ډوله دي. یو ډول هغه آثار دي چې تر کیندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزنی له بازار خخه اخیستل شوي دي، لکه:

قلمي نسخې، ډېرې، لوحې او فلزې آثار چې د غزنی له بنار خخه دباندې له اطرافو خخه لاس ته راغلي دي او د غزنويانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوي لوښې کټوي چې په هغې باندې د مات شوي صلیب او په کوفې خط د لیکنو علامې موجودې دي، د زمریانو مجسمې چې په بنونو د اویو د فوارو او یا شیندلو استفاده ترې کېده. د مرمر و ډېرې چې په هغې باندې د حیواناتو خېږې په خیالي بنه کیندل شوې وي، سکې، سفالې لوښی، د بنکلا ټوټې چې په غالب ګمان يا له خټې او څینې په محلې ګچ خخه دي. د دې آثارو په ډله کې شامل دي. د غزنی د موزیم ارزښت په دوو اصلونو کې نغښتی دي. لوړۍ دا چې موزیم د غزنويانو د دوران د هنري سبک بنکارندوی کوي او دویم دا چې د غزنی د موزیم څینې آثار له اسلام خخه په مخکې دورو پورې تراو لري.